

Галкін В.В., старший викладач
Чорнорот Н.С., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв, Україна

ОЦІНКА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЇХ ВИЗНАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

Запаси є важливою обліково-економічною категорією та об'єктом бухгалтерського обліку, займають вагоме місце в оборотних активах та беруть участь у формуванні кінцевого продукту діяльності підприємства й входять до вартості його власного капіталу.

Для підприємств виробничі запаси є одним із найважливіших активів, які з-поміж іншого перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг. Отже, виробничі запаси є основною

складовою виручки від реалізації готової продукції, і відповідно, прибутку підприємства, на що зрештою і направлено всю діяльність підприємства. Саме тому обліку запасів необхідно приділяти особливу увагу.

Оцінка виробничих запасів поряд із такими процесами, як визнання та класифікація запасів, має визначальне значення на підприємстві. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено, що одним з основних принципів бухгалтерського обліку є єдиний грошовий вимірник [1]. Цей принцип передбачає, що «вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці». Забезпечення реальної дії цього принципу передбачає вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку.

За визначенням А.М. Кузьминського та Ю.А. Кузьминського «спосіб вартісного вимірювання господарських засобів, джерел їх утворення називається оцінкою»[5].

Незважаючи на те, що більшість дослідників – економістів окремо зупиняються на процесі оцінки, деякі питання, зокрема узагальнення особливостей основних методів оцінки запасів та визначення їх недоліків і переваг для здійснення обґрунтованого вибору, потребують уточнення та систематизації.

Виробничі запаси в бухгалтерському обліку оцінюють за кожним етапом їх надходження, використання чи зберігання. За основу використовують принципи оцінки, передбачені П(С)БО 9 «Запаси» [3].

Облік усіх видів запасів ведеться в аналітичному розрізі з вимогою забезпечити кількісно – сумову та якісну (марка, сорт, розмір тощо) інформацію.

Для запасів одиницею бухгалтерського обліку є найменування або однорідна група (вид).

Показник вартості запасу є найважливішим у бухгалтерському обліку. Визначення вартості запасу починається з моменту зарахування запасу на баланс підприємства – всі придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Оцінка запасів на дату балансу незначному рівні інфляційних і циклічних коливань цін запаси доцільно обліковувати за вартістю їх придбання. Проте, при збільшенні річного рівня інфляції, що виражається у відчутних коливаннях цін, відображення запасів за вартістю придбання вже не дає об'єктивної картини їх реальної вартості та господарської корисності як джерела потенційного доходу. Ринкова вартість товарно-виробничих запасів може зменшуватися під впливом науково-технічного прогресу та фактору морального старіння, що передбачає різницю між вартістю придбання запасів та їх вартістю на даний момент .

Згідно з П(С)БО 9 з метою збереження об'єктивності оцінки запасів в умовах цінової нестабільності запаси відображаються в бухгалтерському обліку та звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації [7].

На практиці первісна вартість запасів не завжди співпадає з чистою вартістю їх реалізації. При цьому можливі дві ситуації:

- 1) первісна вартість запасів перевищує чисту вартість реалізації;
- 2) первісна вартість запасів нижча за чисту вартість реалізації.

У першому випадку сума перевищення списується на витрати звітного періоду. Таким же чином списується вартість зіпсованих запасів або запасів, яких не вистачає. Після встановлення винних у недостачі осіб сума, що підлягає відшкодуванню, зараховується до складу дебіторської заборгованості (або інших активів) і відображається у складі доходу звітного періоду [6].

Сума часткового списання вартості запасів до чистої вартості реалізації визнається витратами того періоду, в якому була здійснена їх переоцінка (стаття «Інші операційні витрати» ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»). Чиста вартість реалізації визначається за кожною одиницею запасів шляхом вирахування з очікуваної ціни продажу очікуваних витрат на організацію виробництва та збуту [2].

Облікові ціни необхідно періодично переглядати для того, щоб вони за можливістю відображали або наближалися до дійсної вартості товарно-виробничих запасів. В умовах інфляції переглядати облікові ціни бажано декілька разів на рік. Дооцінка запасів як окрема бухгалтерська процедура в П(С)БО 9 не передбачена, що пов'язано з використанням принципу обачності в оцінці для уникнення завищення вартості активів. Окрім принципу обачності цей підхід також спирається на принцип співвідношення доходів і витрат.

Якщо чиста вартість реалізації тих запасів, які раніше були уцінені, на дату балансу збільшується внаслідок їх дооцінки, то на суму збільшення чистої вартості реалізації стернується запис про попереднє зменшення вартості цих запасів. Балансова вартість запасів не може бути вищою за їх собівартість. При цьому дооцінка запасів обмежується сумою попередньої їх уцінки [4].

Вибір методу оцінки вибуття запасів може суттєво впливати на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, особливо в умовах інфляції. Вибір підприємством відповідного методу оцінки запасів сприятиме оптимізації діяльності підприємства, що у підсумку дасть можливість отримати більші прибутки та покращити фінансовий стан підприємства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 – ХІУ ВР від 16 липня 1999 р. із змінами і доповненнями.
2. План розрахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р.
3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. із змінами і доповненнями.
4. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». – Житомир: ПП «Рута» 2009. – 544с.
5. Кузнецова М. В. Облік операцій із запасами [Текст] / М. Кузнецова // Все про бухгалтерський облік. – 2006. № 17. - С. 38.
6. Шамота Г. М. Вдосконалення методів оцінки вибуття виробничих запасів [Текст] / Г. М. Шамота, О. І. Федько, Економічні погляди: теорія і практика. Збірник тез наукових робіт міжнародної науково – практичної конференції (3-4

лютого 2012 р.): – Одеса : у 2-х частинах. О.: «Центр економічних досліджень і розвитку», 2012. – Ч. II . – с. 28 - 31.

7. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посібник / В.Г Швець. – К. : Знання-Прес, 2013. – С. 14.